

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Översyn av skolororganisationen i norra Visby

Förlag till beslut

1. Barn- och utbildningsnämnden tar emot informationen och ger förvaltningen i uppdrag att fortsätta processen med inriktningen att avveckla Polhemskolan.
2. Förvaltningen ges i uppdrag att redogöra för påverkan på och säkerställa främjande av organisation, kvalitet, personal och elever, samt hur Polhemskolans profilering och arbete kring hållbar utveckling och de globala målen ämnas tas vidare.
3. Uppdragen återrapporteras till nämndens sammanträde 26 november
4. Förvaltningen ges även i uppdrag att se över dagens modell kring upptagningsområden och kriterierna för det fria skolvalet

Sammanfattning

Barn- och utbildningsnämnden (BUN) har gett utbildnings- och arbetslivsförvaltningen i uppdrag att göra en översyn av skolororganisationen för grundskolorna i norra Visby, för att anpassa antalet utbildningsplatser utifrån den senaste elevprognosen (BUN §52). Översynen ska även ta hänsyn till det samlade lokalbehovet för förvaltningens samtliga verksamheter i Visby och de samordningsvinster som kan uppnås för de olika verksamheterna.

Uppdraget delredovisades vid nämndens sammanträde den 5 juni. Nämnden behöver fatta beslut i november månad för att organisationen skall kunna vara klar i god tid inför nästkommande skolvalet i grundskolan. Vårdnadshavare och elever som ska börja i förskoleklass måste i god tid få veta vilka skolor som finns att välja till läsåret 2024/25 utifrån eventuella organisatoriska förändringar som blir följden av beslutet.

Parallellt med detta uppdrag har förvaltningen fått i uppdrag av gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN) att ta fram ett förslag på samnyttjande av förvaltningens befintliga lokaler i norra Visby som ett alternativ till föreslagen nybyggnation för vuxenutbildningen som beslutades vid nämndens sammanträde den 8 februari. Även detta uppdrag delredovisades till nämndens sammanträde, för GVN:s del den 4 juni.

Uppdragen utreds parallellt för att ge båda nämnder likvärdiga förutsättningar inför beslut.

Bakgrund och ärendebeskrivning

Region Gotlands demografi med ny befolkningsprognos presenterades vid koncernledningens och regionstyrelsens gemensamma möte 2024-03-18. Där framgick att befolkningsökningen på Gotland avstannat. För barn- och utbildningsnämndens verksamhetsområden var bilden tydlig, det föds betydligt färre barn, rekordlångt, och åldersgrupperna inom BUN:s verksamheter kommer att minska under prognosperioden fram till 2033. Samma dag redovisade PWC konsult en långsiktig finansiell analys på uppdrag Region Gotland¹. Där klargjordes att investeringsbudgeten är för hög inom Region Gotland och utifrån befolkningsprognos och demografi finns det inte behov av att satsa på förskolor och skolor framöver utan äldreboenden.

Ur perspektiven att Region Gotland har en exceptionellt svår ekonomisk situation, en alltför stor investeringsbudget och med hänsyn till senaste befolkningsprognosen gav regionstyrelsen i uppdrag till nämnderna att agera. Verksamheterna inom BUN:s verksamhetsområde behöver därför i högre grad samutnyttja befintliga lokaler. Nyinvesteringar behöver strykas alternativt skjutas på framtiden i investeringsplanen och verksamheterna skall i första hand samlokalisera i befintliga lokaler.

Förvaltningen har utifrån Region Gotlands befolkningsprognos arbetat vidare med delområdesprognosen - skolprognosen - vilken beräknas utifrån geografiska områden, även kallat upptagningsområden, och avser barn och elever inom åldersspannet 0 till 15 år. Siffrorna kring barn- och elevvolymerna i delområdesprognosen delgavs nämndens ledamöter vid sammanträdet 2024-04-16 (BUN §51) och finns med som bilaga till denna tjänsteskrivelse.

I delområdesprognosen förväntas 100 procent av elever i den prognostiserade populationen delta för förskoleklass och grundskola och i fritidshem 60,8 procent av berörda åldersgrupper. Belopp som använts i beräkningarna är det för år 2024 fastställda grundbeloppet per skolform som utgår till den kommunala rektorn. Beräkningarna tar inte hänsyn till det fria skolvalet. Erfarenheten visar att cirka 15 procent av eleverna brukar välja att gå i en fristående grundskola.

Totalt under en tioårsperiod beräknas minskningen av antalet barn och elever reducera nämndens budget motsvarande 102 miljoner kronor. Det skolupptagningsområde som minskar mest i barn- och elevvolymerna är Fårösund och norra Visby med respektive 26 och 25 procent.

Mot den bakgrunden fick utbildnings- och arbetslivsförvaltningen uppdraget att göra en översyn av grundskoleorganisationen i norra Visby. Avstånden mellan skolorna är inte samma hinder som det blir när det gäller skolor på landsbygden. Förvaltningen har därför gjort en fördjupad analys av antalet

¹ PWC har gjort en oberoende analys av befolkningsprognosen, räkenskapsammandrag, investeringsplanering och pensionsprognosen samt offentlig statistik och annan dokumentation. Slutsatsen PWC har dragit är att RG kommer inte att klara av att investera utifrån liggande plan, utan att ta lån.

elever i det geografiska området Visby norr med fokus på skolformen grundskola och fritidshem. Att antalet elever beräknas minska med 25 procent motsvarar tillsammans med fritids i budget cirka 22,5 miljoner kronor.

Visby Norra

Jämförelse med volym år 2024, antal

Kategori	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	33-24
Fritidshem	-26	-52	-70	-84	-109	-125	-137	-145	-152	-22%
Fskl-Åk 6	-43	-85	-115	-138	-179	-206	-225	-239	-250	-25%
Summa	-69	-137	-185	-222	-288	-331	-362	-384	-402	

Jämförelse med budget år 2024, tkr

Kategori	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Fritidshem	-954	-1 886	-2 552	-3 062	-3 972	-4 571	-4 992	-5 303	-5 547
Fskl-Åk 6	-2 872	-5 694	-7 827	-9 248	-12 077	-13 901	-15 188	-16 148	-16 891
Summa	-3 826	-7 580	-10 379	-12 310	-16 049	-18 472	-20 180	-21 451	-22 439

Tidigare prognoser och bedömningar slog inte in

När Wisbygymnasiet lämnade sina lokaler på området Hackspetten i norra Visby för att 2017 flytta in i den nyrenoverade/nybyggda skolan i kvarteret Solrosen (allmänt kallad Säveområdet) så var befolkningsprognosen en helt annan. Uppdraget till förvaltningen hette ”Visby växer” och det skulle ta höjd för en ökad befolkning på Gotland på totalen och i synnerhet i norra Visby. Att under de förutsättningarna släppa skolhusen i kvarteret Hackspetten till andra intressenter bedömdes då som oklokt.

S:t Hansskolan och Norrbackaskolan var då överfulla och behövde avlastas och det planerades nya bostadsområden på Galgberget, Bergbetningen och Torslunden. Behovet av en skola i området bedömdes som stort och det planerades initialt för en treparallellig skola. Tidigare Wisbygymnasiets lokaler anpassades för att Polhemskolan skulle kunna starta i densamma som en tvåparallellig skola och den invigdes i september 2019.

Sedan dess har förutsättningarna förändrats och verkligheten blev en annan. Försvarets återetablering har satt begränsningar för bostadsbyggande och de nya bostäderna i norra Visby gav få nya elever. En annan kategori än barnfamiljer flyttade in i lägenheterna. Den generationsväxling som man trodde skulle ske i villakvarteren på norr uteblev. Befolkningsprognosen har därtill skrivits ned kraftigt.

Sammantaget blev inte inflödet av elever till skolorna i norra Visby enligt dåvarande bedömning. Eleverna som går i skolorna i norra Visby kommer i hög grad genom det fria skolvalet och inte från elever boende i det egna

upptagningsområdet. Skolorna har idag en tillräcklig elevvolym för att vara ekonomiskt bärkraftiga tack vare inflöde från övriga Gotland.

Bedömning

Förvaltningens bedömning är att skolorganisationen i norra Visby bör minskas och få en färre skola utifrån prognostiserade elevminskningar och för att möta en kraftigt reducerad budgetram i resursfördelningsmodellen som detta medför. Efter att noga ha vägt samman olika alternativ anser förvaltningen att det rimligaste alternativet är att:

Polhemskolan upphör som F- 6-skola och ger vuxenutbildningen möjlighet att samla all verksamhet i kvarteret Hackspetten.

Eleverna på Polhemskolan placeras enligt särskild planering på övriga skolor i Visby.

De kommunala skolorna i Visby får begränsade möjligheter att ta emot elever via det fria skolvalet då det blir elevtillströmning från övriga skolor i skolområdet om en skola läggs ned.

En positiv aspekt är att i tider av lärarbrist så ger en skola mindre möjlighet att öka behörighetsgraden på totalen. Elevminskningar kan och bör ge högre lärarbehörighet på Gotland.

Vuxenutbildningen får samlad verksamhet på ett ställe och större möjlighet att samverka med gymnasiet.

Tilläggsuppdrag

Oavsett beslut så ber förvaltningen om ett uppdrag för att se över dagens modell med upptagningsområden och kriterierna för det fria skolvalet. Dagens modell för fria skolvalet är inte helt enligt nu gällande regelverk och det ges möjligheter om grundskoleorganisationen kan vara mer flexibelt organiserad utifrån elevströmmar.

Beslutsunderlag

Rapport Översyn av norra Visbys skolorganisation
Förvaltningens tjänsteskrivelsen 2024-09-03
Bilaga Rapport Visby Norr elevvolym 2025–2033

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör